

Školarine ne pokrivaju ni polovinu troškova

Da li je moguće jeftinije studiranje? Odgovor je, svakako, pozitivan. Međutim, za jeftinije studiranje potreban je čitav niz aktivnosti svih učesnika u ovom procesu.

1) Počecemo sa državnom politikom u ovoj oblasti. Za poslednjih desetak godina narasla (van svake mere) državna administracija ili, na primer, mnogobrojne agencije pokazuju da se ograničena budžetska sredstva neracionalno koriste, dok se izdvajanja za visoko obrazovanje, posmatrano relativno, smanjuju. Od 2004. naovamo budžetski predviđeni iznosi za materijalne troškove ne isplaćuju se fakultetima, pa je po tom osnovu stvoren dug. S druge strane, učešće rashoda za visoko obrazovanje u budžetu za 2011. godinu manje je u odnosu na isto takvo učešće u budžetskim rashodima za 2007. za 23 odsto! Prema tome, školarine za samofinansirajuće studente bile bi manje kada bi država ispunjavala svoje zakonske obaveze.

2) Postojeća mreža državnih visokoškolskih ustanova ne odgovara potrebama privrednog i društvenog razvoja u Srbiji. Međutim, stalni izbori i slično utiču da se u vezi sa tim pitanjem ne mogu očekivati bitnije promene.

3) Postojeća uredba po kojoj se finansiraju univerziteti i fakulteti omogućava fakultetima da ostvare sopstvene prihode po čitavom nizu osnova. Za one čitaoce koji nisu upoznati: u budžetu za 2011. sopstveni prihodi fakulteta i univerziteta za pokriće materijalnih troškova predviđeni su u iznosu od 5,6 milijardi dinara, dok sredstva budžeta za ovu namenu iznose 900 miliona dinara. Ovim konceptom značajno se rasterećuje budžet i istovremeno se pruža mogućnost državi da izdvoji više sredstava za fakultete koji ne mogu ostvariti veće sopstvene prihode. Smatram da država čitavim nizom mera može stimulisati ovaj koncept, a istovremeno destimulisati neke druge mere (zašto bi na, na primer, na mnogim fakultetima izdavanje udžbenika, izrada raznih projekata i sl. bili privatni posao profesora). Ovim i sličnim merama mogao bi se rasteretiti budžet i smanjiti školarine.

4) Jedna analiza na Beogradskom univerzitetu je pokazala da školarine samofinansirajućih studenata ne pokrivaju ni polovinu ukupnih troškova po budžetskom studentu! Iznosi školarine po jednom času nastave na većini fakulteta BU kreću se između 100 i 150 dinara! S druge strane najobičnija intervencija privatnih majstora u kući, stanu košta 20-30 puta više i to je sasvim normalno! Kako da najbolje

mlade stručnjake zadržimo u zemlji ako asistent sa magistraturom dobija iz budžeta za platu oko 40.000 dinara, a redovni profesor oko 80.000 dinara! Izgleda da se ponovo oživljavaju prošla vremena kada je ideal bila jednakost u siromaštvu (čitaj uravnilovka). Ispada da na stub srama treba staviti one fakultete, koji na osnovu sopstvenih prihoda imaju i „visoke” plate, dok niko ne pominje fakultete kod kojih ni dinar mogućih sopstvenih prihoda ne ulazi u kasu fakulteta. Istovremeno, i studenti i javnost očekuju da na fakultetima imamo najbolje profesore i asistente – uporedive sa njihovim kolegama u svetu.

5) Povika na „visoke” školarine je realsocijalistička demagogija, koja u uslovima krize ima efekta. Treba imati u vidu da država, van svojih mogućnosti, iz godine u godinu povećava broj budžetskih studenata (što je za svaku pohvalu), spuštajući neprekidno kriterijume za budžetsko studiranje. S druge strane, samofinansirajući studenti, ako ispune uslove, mogu postati budžetski studenti i obrnuto – budžetski studenti mogu da izgube taj status. Da li su onda školarine „visoke”?

Kada ćemo mi kao društvo da uvedemo ekonomsku odgovornost: gubitak godine za budžetskog studenta može da znači obavezu da sredstva vrati sa kamatom. Isto tako, treba uvesti sistem studentskih kredita (sa beneficiranim uslovima) prvo za samofinansirajuće studente, a potom i za budžetske, koji bi se vraćali po završetku studija (oni sa prosekom iznad 8,5 bili bi oslobođeni i sl.). Uostalom, to je imala i bivša SFRJ. U tom slučaju pitanje „visoke” školarine ne bi se ni postavljalo, a porodice lošeg materijalnog stanja (treba razraditi kriterijume) imale bi mogućnost da školuju svoju decu.

Isto tako, ukinimo postojeću praksu da budžetski student može izgubiti jednu godinu i ostati na budžetu. Studiranje bi, i uz mnoge druge mere bilo znatno efikasnije pa bi i ukupni troškovi studiranja bili manji, školarine niže, a fond za studentske kredite imao bi po tom osnovu značajan priliv sredstava.

Profesor Ekonomskog fakulteta BU